

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

תוכן

- א. קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה נוטל ... הרי זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר לו כלום אמרת אלא בשביל כבודי זה הוא כבודי ... לא כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי 1.....
- ב. האומר לחבירו קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי חביות של יין ... אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר הריני כאילו התקבלתי 2.....
- ג. נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או חלה בנו או שעכבו נהר 4.....
- ד. דומינא אדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי לסעודתיך א"ל אין נדר זה עליך 4.....
- ה. אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים 5.....
- ו. נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד 5.....
- ז. שבועות הבאי 6.....

דף כד.

א. קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה נוטל ... הרי זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר לו כלום אמרת אלא בשביל כבודי זה הוא כבודי ... לא כלבא אנא דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי

מלבד הנדרים שהתבארו לעיל דף כ: שאין צריכים התרה, עוד יש נדר¹ שאין צריך התרה התרת חכם ע"י פתח וחרטה, משום שפתח הנדר גלוי לכל ומוכח להדיא², כגון שרוצה לתת דבר מה לחבירו מכיון שהבירו רגיל לתת לו³, ובכדי שודאי יקבל ממנו, אמר לחבירו – קונם שאני נהנה לך, אם אין אתה נוטל ממני כך וכך – הגם שאומר שלנדר גמור התכוין⁴, הרי זה

¹ שו"ע ונו"כ יו"ד רלב ב

² פ"י הרא"ש בסוגייתנו

³ ולכן אינו נדרי זירוזין אע"ג שאין כונתו אלא לזרז חביר לקבל כיון א"ל לאו כלבא אנא דאתהני מינך ולא כלומר אינני כלב שרק נהנה ואינו מהנה.

⁴ ערוך השולחן שם סעיף נז

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

יכול להתיר נדרו שלא על פי חכם, שיאמר לו כלום נדרת אלא לכבודני, זהו כבודי שלא אטול ממך, שאתכבד יותר כשיראו שאתה רוצה ליתן ואני איני רוצה לקבל⁵, והתקיים בכך רצונך, וממילא הותר הנדר, שלא נעשה על ידך אלא כדי למלאות רצונך לכבודני ואפילו אין המדיר אומר בפירוש שכך היתה כוונתו, אלא מן הסתם.

אבל אם המדיר⁶ אומר לא כי אלא לכבודי נתכוונתי כדי שאתכבד שתקבל מתנה, אסור.

ואם המדיר אינו רגיל ליהנות מן המודר, י"א⁷ שאין זה נדר כלל. שודאי לאו לנדר התכוין, אלא לזרז את חברו שייקח ממנו, והרי זה נדרי זירוזין שאינו נדר כלל כמבואר לעיל דף כ: ואינו צריך התרה כלל. וי"א⁸ שגם אם אינו רגיל ליהנות, אין זה נדרי זירוזין, כיון שאינו פוגע בכבוד המדיר בסירובו, אלא אדרבא מתכבד הוא בכך ונתקיים רצון המדיר גם בסירובו ולכן והרי זה נדר רק אינו צריך התרה על ידי פתח וחכם.

ב. האומר לחבירו קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי חביות של יין ... אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם שיכול לומר הריני כאילו התקבלתי

אם רצה לקבל דבר מה מחבירו ואמר⁹ לחבירו – קונם שאתה נהנית לי אם אין אתה נותן לי כך וכך – יש לו גם כן התרה בלא שאלת חכם, שיאמר

⁵ ר"ן בסוגיין ד"ה כלום

⁶ ש"ך שם מו

⁷ ט"ז שם לד וכ"כ בערוה"ש שם

⁸ כן מוכח מהלבוש שם שכתב ואין להקשות מאי שנא מן המזמין את חברו שיאכל עמו כו' שכתבנו בסעיף ג' דחיישינן לנדר של זירוז ואינו נדר, אף על פי שאין זה אומר לו הריני כאילו אכלתי כו' או כלום אתה עושה אלא לכבודי זהו כבודי שלא אוכל עמך. דאין זה קושיא, דודאי גבי מתנה שייך לומר זהו כבודי שלא אטול ממך, כלומר תודה לה' כבר יש לי רב, ואיני צריך לך ואני מחזיק לך על זה כאילו קבלתי המתנה, ואין נוגע בזה בכבוד הנותן, כמו שאמר עשו ליעקב [בראשית לב, ט], דודאי היתה כוונתו לכבדו בפניו ולא היה נוגע בכבודו, אבל במזמין, אם יאמר המוזמן זהו כבודי שלא אוכל עמך, הרי נוגע בכבוד המוזמן כאילו אמר לו שאינו ראוין שהוא יאכל עמו והוא פוגע בכבודו, שהרי כן דרך העולם אפילו מלכים ושרים ויועצים דרך ארץ שמכבדין אותן בסעודה באכילה ושתייה והוא כבודם וכבוד המוזמנים שאוכלים עמו, לכך אפילו בלא תשובת המוזמן אינו אלא נדר של זירוז, מה שאין שייך כן כאן, שאם לא ישיב לו כלום נדרת כו' דילמא הך בקושתא קאמר ולנדר איכוין. וכן בסיפא אם לא יאמר קבלתי, שמא זה לנדר ממש איכוין שהיה צריך לזה ועכשיו נמלך מפני שאין צריך לו עוד, נ"ל ובנקד"כ כתב כדבריו

⁹ שו"ע ונו"כ שם

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

לו הרי הוא כאילו קבלתי. ונעשה רצונך, ושוב אין מקום לחלות הנדר, לפי שלא נדרת אלא לקיום רצונך, והרי הוא התקיים.

וכן כל תנאי¹⁰ שהוא לטובת הנדר, יכול לומר לו הרי הוא לי כאילו קיימת התנאי¹¹, כגון מי שאומר קונם אתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כך וכך, אם הבן סמוך על שולחן אביו הרי לא נתכוין האב אלא לטובתו, שהרי אם לא יתן זה צריך ליתן הוא, לפיכך יוכל האב לומר הרי הוא כאילו קבלתי ופטור.

יש אומרים דדוקא בדבר שיש בו קיום מעשה שייך לומר כך כגון כאן שיאמר הריני כאילו התקבלתי, שהרי אפילו אם היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו¹², לפיכך גם עכשיו יכול לומר הריני כאילו התקבלתי והחזרתי, דאפוכי מטרתה למה לי¹³, (כלומר מה יתרון לעשות שתי פעולות כשמטרה תושג ללא עשייתם). אבל בביטול מעשה, כגון שיאמר קונם נכסי עליך אם תלך למקום פלוני, לא שייך לומר לך והרי הוא בעיניי כאילו לא הלכת, שזה הוא דבר שאי אפשר.

ולשיטה זו מי¹⁴ שאומר קונם אתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כך וכך, אם אין הבן סמוך על שולחן אביו, הרי לטובת הבן נתכוין, ואין האב יכול למחול ולומר התקבלתי רק הבן.

ויש חולקין ואומרים שאפילו בביטול מעשה, כגון שיאמר קונם נכסי עליך אם תלך למקום פלוני יוכל לומר כן, לפי שאותו התנאי עצמו לא אמרו מתחלה אלא להשלים רצונו שהיה רוצה שלא ילך, ועכשיו כיון שאינו חושש אם ילך אם לאו כבר נשלם רצונו.

ולשיטה זו י"א¹⁵ מי שבאומר קונם אתה נהנה לי אם אין אתה נותן לבני כך וכך, שאפילו אין הבן סמוך על שולחן אביו יכול האב למחול ולומר התקבלתי, שהרי גם כאן יאמר כלום אמרתי אלא שתעשה רצוני ועכשיו שאינו חושש אם תתן לבני או לא תתן הרי הוא לי כאילו קיימת.

¹⁰ רמ"א שם

¹¹ מהרמ"א משמע קצת שזהו לבו"ע שהרי ודאי שייך לומר שנעשה רצונו ונתקלה טובתו אולם עיין ביאור הגר"א שם נח שזהו רק לסברא השניה דבכל תנאי אף שאינו בקיום מעשה.

¹² תמיהני על רבינו הרמ"א דהן אמת דרק בקיום מעשה יכול לומר כן אבל גם בקיום מעשה לא בכל העניינים יכול לומר כן לפי הטעם שנתבאר שם דאף אם היה מקבל ממנו היה יכול להחזיר לו וכמ"ש בסעי' הקודם א"כ אין זה שייך רק בקבלת ממון או שאר חפץ ולא בשאר תנאי כגון שיאמר קונם נכסי לך אם אין אתה הולך למקום פלוני שזהו קיום מעשה ולא שייך לומר הרי לי כאלו הלכת דאין כאן סברא זו שיכול להחזיר לו כמובן וצ"ע. ערוך השולחן שם סעיף נח

¹³ מושג זה בכתובות קי. ותרנומו הנושא שני מרצופין של עור ומשאן שזה מה יתרון לו להפוך של ימין לשמאל ושל שמאל לימין

¹⁴ רמ"א שם

¹⁵ לבוש שם

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

בזמנינו כל שבועות שמשביעים הן לענין ממון הן לענין דברים אחרים כשיאמר המשביע אני מוחל השבועה או פוטר וכדומה, פטורים, שעל דעת כן נשבעים¹⁶.

ג. נדרי אונסין הדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או חלה בנו או שעכבו נהר

יתבאר להלן דף כז. בעזחי"ת

ד. דומינא אדריה למזמנא דאמר ליה מזמנת לי לסעודתיך א"ל אין נדר זה עליך

המזמין¹⁷ את חבירו שיאכל עמו ומסרב, וזה מדירו אם אינו אוכל עמו, או שאומר לו קונם שאני נהנה לך אם אין אתה מתארח עמי, ואוכל פת חמה ושותה כוס של צונן וזה מסרב ואינו מתארח אצלו, הרי זה נדר של זירוז ואינו נדר¹⁸.

וזהו כשהמארח נודר, אבל אם האורח נודר כגון ששמעון בקש את ראובן שיזמין ראובן לאכול אצלו, וא"ל קונם אם אין אתה מזמין אותי לאכול עמך, וודאי הוה נדר גמור שבזה לא שייך זירוז כמובן¹⁹.

ויש לפעמים שגם בהמארח אינו זירוז. כגון אם זימן ראובן לשמעון לאכול עמו והיו מזמינים אותו גם כן במקום אחר, וחפץ לאכול יותר עם ראובן, ואמר לו הדירני מנכסך אם לא אוכל עמך כדי שלא יפצירו בי במקום אחר, וכן אם שמעון עצמו נדר שיאכל עם ראובן²⁰, הרי זה נדר גמור אם לא יאכל עמו.

¹⁶ בספר בני חיי ולא מצינו מי שערער ע"ז ועל אף שע"פ הדין בעינן בממון שיאמר הריני כאלו התקבלתי ובכבוד זהו כבודי אלא ודאי הענין כמ"ש מורינו דכיון דנהנו בן כל העולם עכשיו כשהם משביעים אדעתא דהכא משביעים שאם אח"כ יאמר הוי פטור או מחול לך די בכך והוי כאילו התנה ופירש כן בשעת השבועה עכ"ד מהר"ם קלעי הובא במקור ברוך סי' ל' ע"ש. פ"ת שם כ

¹⁷ שו"ע ונו"כ שם רלב ג

¹⁸ דידוע לכל שאין דרך בני אדם לידור בהנאה מפני זה אלא מפני שרצה מאד ששמעון יאכל עמו הרהיבו בדברים כאלה שכן דרך מריעות והוה כדבר הידוע לכל ואין זה כדברים שבלב ומ"מ אם אומר דלנדר גמור איכיון אסור. ערוך השולחן שם סעיף ה

¹⁹ ערוך השולחן שם

²⁰ ט"ז שם א

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

ה. אף אלו נדרי זירוזין ולא הודו לו חכמים

אין²¹ למדין מדיני נדרי זירוזין למקום אחר, שאין לך בהם אלא מה שאמרו חכמים בדינים שנתבארו שהם בגמ'.

יש מי שאומר²² שאנו אין לדון מעצמינו דין זירוזים אבל כשהנודר עצמו אומר שלא לנדר נתכוונתי אלא לזרוזין בעלמא נאמן. ויש מי שחולק בזה. וי"א²³ שהנודר עצמו נאמן שכל אדם נאמן באיסורים על עצמו אולם אם לפי לשון בני אדם אין נראה זה כזרוזין אינו מועיל מה שאומר שאפילו כן אינו אלא כדברים שבלב, אבל אם לפי לשון בני אדם נאטה זה כזרוזין והוא אומר שכן היתה כוונתו, וודאי נאמן.

דף כד:

ו. נדרי הבאי אמר קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעול'י מצרים אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד

נדרי הבאי, שהתבאר לעיל דף כ: שאינו צריך כתרה ואינו נדר פירושו גוזמא ושפת יתר שמוסיף לומר יותר ממה שראה, והוא בעצמו יודע שלא היה כל כך כמו שאומר, אלא שדרך בני אדם להוסיף על מה שראה ולא היה דעתו לנדר.

כיצד, כגון שאומר קונם כבר זה עלי אם לא ראיתי בדרך זה כיוצאי מצרים, או שראה עם רב ואמר קונם אם לא ראיתי אלף איש²⁴, או אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד²⁵ או חומה גבוהה לשמים, הרי זה נדר של הבאי ואינו נדר, שכן דרך העולם להפליג ולא כיון לשם נדר. ואם מעמיד דבריו שאומר בדוקא אמרתי וכוונתי לנדר, הרי זה נדר.

ונדרי הבאי הוא שאמר הוא שראה עם רב או ראה נחש או חומה, אלא שהפליג דבריו שרוצה שיאמינו ולכן הגזים בדבריו. אבל אם לא ראה כלל

²¹ רמ"א שם

²² כנה"ג בשם י' שושן

²³ ערוך השולחן שם ט

²⁴ שיש לומר שהגזים וקרא לעם רב אלף איש. חי' רע"א שם מהרשב"א

²⁵ ועיין בט"ז בשם הר"ן פ"י שונים נחש כבית הבד ועיי"ש בחי' רע"א

הלכות הדף היומי

מסכת נדרים

עם רב ואמר כן, הרי זה כיון לנדר ואסור, שהרי לא שייך לומר שהגזים דבריו אלא שקר גמור הוא וכונתו על כרחך לנדור.²⁶

ז. שבועות הבאי

דין השבועה²⁷ כדין הנדר לכל דבר. ובשבועת זירוזין והבאי ואונסים ושגגות, שנתבאר לעיל דף כ: שאינם נדר ואינם צריכים התרה יש מחלוקת בין הראשונים²⁸, יש אומרים²⁹ הואיל ושבועות חמירי דכתיב בהו (שמות כ פסוק ז) **כִּי לֹא יִנָּקֶה ה' אֶת אֲשֶׁר יִשָּׂא אֶת שְׁמוֹ לַשָּׁוְא**, אפילו אלו הד' חייבים, ויש אומרים שגם באלו שוין שבועות לנדרים ומותרים³⁰, שהואיל והוקשו הוקשו לכל דבר.

אולם גבי שבועות הבאי אמרו, אפילו לשיטה שמותרות היינו כשאנו מעמיד דבריו, אבל אם מעמיד דבריו כגון שיאמר יאסר עלי ככר זה בשבועה אם לא ראיתי בדרך זה כעולי מצרים, ואחר כך אומר בפירוש שאינו מכוין להבאי ודרך הפלגה, אלא אומר שודאי אמת הוא שראה באותו דרך כיוצאי מצרים וכהאי גוונא, הככר אסור עליו, וכן לגבי נדרי הבאי³¹.

²⁶ ש"ך שם ז מהר"ן וכן הוא בלבוש

²⁷ שו"ע שם רל"ט א

²⁸ ותלוי בחילופי גירסאות בסוגייתנו דיש גורסים תנא כשם שנדרי הבאי מותרים כך שבועות וכו' ויש גורסים תנא נדרי הבאי מותרים שבועות הבאי אסורים עיין בר"ן שהביא שני הגירסות

²⁹ ערוך השולחן יורה דעה סימן רל"ט סעיף ה

דעת התוס' בשבועות [כ"ט ע"א]

³⁰ ומדברי הרמב"ם [פ"ג שבועות ה"ה] משמע דשבועות זירוזין גם כן אסורות, ובשאר אף על פי שהם פטורות מקרבן איסורא מיהו איכא. ובס"י רל"ב כתבו המחבר והרב בסתם שלא כדברי הרמב"ם. ש"ך שם ח

³¹ ש"ך שם ו